Lietas arhīva Nr. CA-1377-20/35
ECLI:LV:RAT:2020:1211.C30630819.8.S

SPRIEDUMS
Latvijas Republikas vārdā
Rīgā 2020.gada 11.decembrī

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija:
tiesnese – referente Sandra Krūmiņa,
tiesnese Svetlana Beļajeva,
tiesnese Dace Kantsone,
izskatīja rakstveida procesā civillietu /pers. A/ prasībā pret /pers. B/ par neatņemamās daļas no dāvinājuma izdošanu sakarā ar /pers. B/ apelācijas sūdzību par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020.gada 4.februāra spriedumu prasības apmierinātajā daļā.

A p r a k s t o š ā d a ļ a

[1] /pers. C/ laikā no 2000.gada 15.jūnija līdz 2013.gada 18.martam piederēja dzīvokļa īpašums /adrese A/, ierakstīts Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumā Nr./numurs A/.

Starp /pers. C/kā dāvinātāju un viņas meitu /pers. B/ kā apdāvināto 2013.gada 27.februārī noslēgts dzīvokļa īpašuma /adrese A/ dāvinājuma līgums. Ieguvējas īpašuma tiesība zemesgrāmatā nostiprināta 2013.gada 18.martā.

/pers. C/ 2019.gada 21.aprīlī mirusi.

Mantojuma tiesībās (pēc likuma) uz visu /pers. C/ atstāto mantojumu 2019.gada 20.augustā apstiprināta mantojuma atstājējas mazmeita /pers. A/ (mantojuma atstājējas 2004.gada 14.aprīlī mirušās meitas /pers. D/ meita).

[2] /pers. A/ 2019.gada 10.jūnijā cēlusi tiesā prasību pret /pers. B/, kura tiesvedības laikā precizēta un ar kuru lūgts piedzīt no atbildētājas neatņemamo daļu no dāvinājuma 9 462 EUR un tiesāšanās izdevumus, t.sk. izdevumus sakarā ar pierādījumu iegūšanu 200 EUR, un noteikt prasītājai tiesības saņemt likumiskos 6 % gadā no piedzītās summas par laiku līdz sprieduma izpildei.

Prasītāja prasības pieteikumā atsaukusies uz Civillikuma 423.–425., 1922.pantu un prasību pamatojusi ar šādiem apstākļiem.

/pers. B/ uz /pers. C/ mantojumu nav pieteikusies, bet ir iesniegusi mantojuma lietā kreditora prasījumu par summu 85 LVL jeb 120,94 EUR, norādot, ka viņa šo summu ir aizdevusi /pers. C/ privatizācijas sertifikātu iegādei, bet nepievienojot nekādus pierādījumus.

Prasītāja tika apstiprināta mantojuma tiesībās uz visu /pers. C/ atstāto mantojumu, bet izrādījās, ka pēdējai uz nāves brīdi nekas vairs nepiederēja un ka viņa pirms nāves savu vienīgo nekustamo īpašumu ir uzdāvinājusi /pers. B/.

Prasītājai ir tiesības prasīt no atbildētājas neatņemamās daļas no dāvinājuma izdošanu naudā, ko sastāda ½ no dzīvokļa īpašuma vērtības dāvinājuma līguma noslēgšanas brīdī. Sertificēts vērtētājs ir atzinis, ka dzīvokļa īpašuma tirgus vērtība dāvināšanas laikā bija 13 300 LVL jeb 18 924 EUR, līdz ar to izdodamā summa ir 9 462 EUR (½ no 18 924 EUR).

Mēģinājumi strīdu atrisināt ārpustiesas kārtībā ir izrādījušies neveiksmīgi.

[3] /pers. B/ savā rakstveida paskaidrojumā prasību nav atzinusi, norādot šādus iebildumus.

Saskaņā ar ierakstiem Zemesgrāmatā dzīvokļa īpašums /adrese A/ pieder atbildētājai, līdz ar to tas /pers. C/ mantojuma masā neietilpst un prasītājai uz to nav nekādu tiesību.

Nav saprotams, kāpēc veikta dzīvokļa īpašuma novērtēšana dāvināšanas laikā, jo dāvinājuma līgumā jau ir norādīts, ka dzīvokļa īpašuma vērtība ir 12 174 LVL. Vērtētājs, novērtējot īpašumu, nav ņēmis vērā dzīvokļa stāvokli atsavināšanas brīdī un vērtību ir mākslīgi palielinājis.

[4] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020.gada 4.februāra spriedumu /pers. A/ prasība ir daļēji apmierināta – nospriests piedzīt no /pers. B/ neatņemamo ¼ daļu no dāvinājuma 4 731,05 EUR, kā arī prasītājas tiesāšanās izdevumus – valsts nodevu 297,57 EUR, ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 1,60 EUR un izdevumus, kas saistīti ar pierādījuma (atzinuma par nekustamā īpašuma vērtību) iegūšanu 200 EUR.

Spriedumā norādīti šādi argumenti.

[4.1] Lietā nav strīda par to, ka 2019.gada 21.aprīlī mirušajai /pers. C/ ir divi lejupējie mantinieki, kuri bija aicināti mantot – meita /pers. B/ un mazmeita /pers. A/, kura savukārt ir /pers. C/ 2004.gada 19.aprīlī mirušās meitas /pers. D/ meita, un ka /pers. A/ kā pirmās šķiras likumiskā mantiniece ir apstiprināta mantojuma tiesībās uz visu /pers. C/ atstāto mantojumu. Minētais arī apstiprinās ar lietai pievienotajiem dokumentiem – civilstāvokļa aktu reģistrācijas apliecībām, izrakstiem no civilstāvokļa aktu reģistrācijas grāmatām un mantojuma apliecību.

Lietā nav strīda arī par to, ka /pers. C/ 2013.gada 27.februārī viņai piederošo dzīvokļa īpašumu /adrese A/ ir uzdāvājusi savai meitai /pers. B/ un ka pēdējā nokārtojusi īpašuma tiesības nostiprināšanu Zemesgrāmatā. Minētais arī apstiprinās ar lietai pievienoto dāvinājuma līgumu un Zemesgrāmatas nodalījuma norakstu.

[4.2] Civillikuma 1922.pants nosaka, ka, ja dāvinājums izdarīts tādā apmērā, ka dāvinātāja neatņemamās daļas tiesīgajiem neatliek pat viņu neatņemamās daļas (422. un turpm.p.), tad viņi var prasīt no apdāvinātā, lai izdod viņiem šīs daļas, un ka, aprēķinot neatņemamo daļu, jāņem par pamatu dāvinātāja mantas stāvoklis dāvināšanas laikā.

Lietā nav ziņu un pierādījumu, ka mantojuma atstājējai /pers. C/ uz dāvinājuma līguma noslēgšanas brīdi un uz nāves brīdi ir piederējusi vēl kāda cita manta. 2019.gada 20.augusta mantojuma apliecībā norādīts, ka mantojuma masas sastāvā ietilpst vien naudas līdzekļi AS "Swedbank" kontā 1,84 EUR apmērā.

Prasītāja saskaņā ar Civillikuma 423.panta pirmo, otro daļu (neatņemamās daļas tiesīgie ir laulātais un lejupējie, bet, ja nav lejupējo, kas pārdzīvojuši mantojuma atstājēju, tad laulātais un tuvākās pakāpes augšupējie) ir atzīstama par neatņemamās daļas tiesīgo, kurai ir prasījuma tiesība uz neatņemamās daļas izdošanu naudā.

Izdodamā daļa nosakāma saskaņā ar Civillikuma 424.panta noteikumiem – pēc tā mantinieku skaita, kāds palicis dāvinātājas nāves dienā, ievērojot 423.-425.panta noteikumus. Civillikuma 424.panta otrā daļa nosaka, ka, ja neatņemamās daļas tiesīgais atkrīt, tad viņa neatņemamā daļa uz citiem

neatņemamās daļas tiesīgajiem nepāriet. Civillikuma 425.panta pirmā daļa savukārt paredz, ka neatņemamā daļa ir puse no tās mantojuma daļas vērtības, kādu neatņemamās daļas tiesīgais manto pēc likuma, un ka šo daļu noteic pēc tā mantas sastāva un vērtības, kāds bijis testatora nāves dienā.

Ņemot vērā minēto, secināms, ka prasītāja ir tiesīga izprasīt naudā neatņemamo ¼ daļu no dāvinājuma.

Ar lietai pievienoto sertificēta vērtētāja atzinumu apstiprinās, ka dzīvokļa īpašuma tirgus vērtība uz dāvinājuma līguma noslēgšanas dienu – 2013.gada 27.februāri, ir bijusi 13 300 LVL jeb 18 924,20 EUR, līdz ar to prasītājai pienākas kompensācija 4 731,05 EUR (¼ daļa no 18 924,20 EUR).

Pierādījumi par citu nekustamā īpašuma tirgus vērtību lietā nav iesniegti, kā arī nav pamata secinājumam, ka sertificētais vērtētājs ir noteicis mākslīgi paaugstinātu vērtību, jo noteiktā tirgus vērtība būtiski neatšķiras no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības uz dāvinājuma līguma noslēgšanas brīdi (12 174 LVL).

[5] /pers. B/ iesniegusi apelācijas sūdzību, ar kuru pārsūdzējusi pirmās instances tiesas spriedumu prasības apmierinātajā daļā.

Apelācijas sūdzībā norādīti rakstveida paskaidrojumā jau norādītie apsvērumi un šādi iebildumi pret pirmās instances tiesas spriedumu.

Tiesa nepamatoti secinājusi, ka prasītājai pienākas daļa no dzīvokļa īpašuma /adrese A/, kas uz mantojuma atklāšanās brīdi piederēja atbildētājai un /pers. C/ mantojuma masā neietilpa.

Tiesa nepamatoti ņēmusi vērā prasības pieteikumam pievienoto sertificēta vērtētāja atzinumu par dzīvokļa īpašuma vērtību, lai gan dzīvokļa īpašuma vērtība uz dāvināšanas brīdi jau ir norādīta dāvinājuma līgumā, kā arī nepamatoti piedzinusi no atbildētājas izdevumus par vērtēšanu. Tiesai bija jāņem vērā, ka prasītāja ir maznodrošināta persona, kura saņem valsts nodrošināto juridisko palīdzību.

[6] /pers. A/ savā rakstveida paskaidrojumā apelācijas sūdzību nav atzinusi, ir izteikusi viedokli, ka pirmās instances tiesas spriedums ir tiesisks un pamatots, un norādījusi prasības pieteikumā jau minētos apsvērumus.

[7] /pers. B/ savos rakstveida paskaidrojumos papildus norādījusi šādus apsvērumus.

Tiesai, izšķirot strīdu, jāņem vērā, ka dzīvokļa īpašuma /adrese A/ dāvinājuma līgums tika noslēgts tāpēc, ka /pers. B/ bija piedalījusies dzīvokļa privatizācijā, kā arī tas, ka atbildētāja pirms /pers. C/ nāves ir dzīvojusi kopā ar pēdējo un ir kopusi viņu, savukārt ne prasītāja /pers. A/, ne viņas māte /pers. D/ nekādu palīdzību nav sniegušas. /pers. B/ ir arī palīdzējusi audzināt un uzturēt prasītāju. Dzīvoklis ir atbildētājas vienīgā dzīvesvieta. Minēto iemeslu dēļ prasība par neatņemamās daļas izdošanu no dāvinājuma ir neētiska.

[8] /pers. A/ iesniegusi tiesā papildus paskaidrojumu, kurā norādīts, ka atbildētāja ir sniegusi faktiskajiem apstākļiem neatbilstošus paskaidrojumus.

Prasītāja norādījusi, ka tieši viņa ir palīdzējusi vecmāmiņai /pers. C/ gan finansiāli, gan praktiski, kā arī ir segusi viņas apbedīšanas izdevumus un kopj kapa vietu. Atbildētāja savukārt pārmērīgi lieto alkoholu un ir dzīvojusi uz savas mātes /pers. C/ rēķina.

Dzīvokļa īpašums tika privatizēts tikai uz /pers. C/ vārda. Atbildētājas mantojuma lietā pieteiktā kreditora pretenzija nav pamatota ne ar kādiem pierādījumiem.

M o t ī v u d a ļ a

[9] Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija, izvērtējusi pārsūdzētajā tiesas spriedumā un apelācijas sūdzībā norādītos argumentus, lietas dalībnieku rakstveida paskaidrojumus un lietai pievienotos pierādījumus, atzīst, ka /pers. B/ apelācijas sūdzība nav pamatota, bet /pers. A/ prasība apelācijas instances tiesā izskatāmajā daļā ir pamatota.

[9.1] /pers. A/, ceļot prasību tiesā pret /pers. B/, ir lūgusi izdot neatņemamo daļu 9 462 EUR, ko sastāda ½ daļa no uzdāvinātā dzīvokļa īpašuma /adrese A/ vērtības dāvinājuma līguma noslēgšanas brīdī.

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020.gada 4.februāra spriedums daļā, ar kuru noraidīta /pers. A/ prasība daļā par ¼ neatņemamās daļas izdošanu 4 731,05 EUR, ar apelācijas sūdzību nav pārsūdzēts un ir stājies likumīgā spēkā.

Apelācijas kārtībā atkārtoti izskatāma /pers. A/ prasība daļā par ¼ neatņemamās daļas izdošanu 4 731,05 EUR apmērā.

[9.2] Šā sprieduma 4.1., 4.2.punktā norādītā pirmās instances tiesas motivācija, apmierinot /pers. A/ prasību daļā par neatņemamās daļas izdošanu ¼ apmērā no dāvinājuma vērtības, ir pamatota, līdz ar to Civillietu tiesas kolēģija saskaņā ar Civilprocesa likuma 432.panta piekto daļu tai pievienojas, atkārtoti nenorādot.

Vienīgais, ko tiesa nav ņēmusi vērā, ka Civillikuma 425.panta otrā daļa paredz, ka neatņemamā daļā ir ieskaitāms tas, ko mantinieks ir saņēmis mantojumā. Tā kā no mantojuma apliecības izriet, ka /pers. C/ atstātā mantojuma sastāvā bija naudas līdzekļi 1,84 EUR, tad tie ieskaitāmi neatņemamā daļā un ir aprēķināms, ka izdodamā neatņemamā daļa ir 4 729,21 EUR (4 731,05 – 1,84).

[9.3] Apelācijas sūdzībā norādītie iebildumi nav pamatoti.

[9.3.1] Prasītāja neprasa noteikt, ka /pers. C/ mantojuma masā ietilpst ¼ domājamā daļa no dzīvokļa īpašuma /adrese A/, uz kuru īpašuma tiesības, pamatojoties uz dāvinājuma līgumu, ir nostiprinātas atbildētājai, bet prasa novērst viņas mantisko tiesību aizskārumu neatņemamās mantojuma daļas apmērā, konkrēti, saskaņā ar Civillikuma 1922.pantu prasa izdot viņai kā neatņemamās daļas tiesīgajai viņai pienākošos neatņemamo daļu naudā.

Minētā tiesību norma Civillikumā iekļauta mantojuma neatņemamās daļas tiesīgo aizsardzībai un ir piemērojama tad, ja mantojuma atstājējs pirms nāves ir izdarījis dāvinājumu tādā apmērā, ka neatņemamās daļas tiesīgajam neatliek pat viņa neatņemamā daļa, kā tas ir arī konkrētajā gadījumā. Šī norma nodrošina to, lai dāvinātājs dāvinājuma izdarīšanas brīdī rēķinātos ar neatņemamās daļas tiesīgajiem un lai pēdējiem būtu iespēja saņemt tikpat, cik viņi būtu tiesīgi saņemt, ja mantojums atklātos dāvināšanas laikā (sk. arī Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Mans Īpašums, 1998, 373.lpp.).

[9.3.2] Saskaņā ar Civillikuma 1922.panta otro daļu neatņemamās daļas tiesīgā neatņemamā daļa aprēķināma, ņemot vērā dāvinātāja mantas stāvokli dāvināšanas laikā.

Apstākļos, kad lietā ir noskaidrots, ka /pers. C/ dāvinājuma līguma noslēgšanas laikā bez dzīvokļa īpašuma /adrese A/ nekāda cita manta nav piederējusi, /pers. A/ izmaksājamās kompensācijas apmēra aprēķinā pamatoti ņemta vērā sertificētā nekustamo īpašumu vērtētāja noteiktā dzīvokļa īpašuma tirgus vērtība uz dāvinājuma līguma noslēgšanas dienu (18 924,20 EUR).

Kā izriet no Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma 66.-71.panta, nekustamā īpašuma kadastrālo vērtību Valsts zemes dienests nosaka, lai to izmantotu normatīvajos aktos noteiktajām vajadzībām (nekustamā īpašuma nodokļa, dažādu nodevu un zemes nomas maksas aprēķiniem), izmantojot Kadastra informācijas sistēmā reģistrētos datus un nevērtējot katru īpašumu atsevišķi. Lai arī kadastrālā vērtība ir maksimāli pietuvināta tirgus vērtībai, tā tomēr nav tirgus vērtība, līdz ar to nav izmantojama neatņemamās daļas vērtības aprēķinam.

Kā izriet no lietai pievienotā sertificēta vērtētāja atzinuma, nosakot dzīvokļa īpašuma tirgus vērtību, ir ņemts vērā dzīvokļa īpašuma stāvoklis, tā novietojums un rajona infrastruktūra. Lai arī apelācijas instances tiesa 2020.gada 12.oktobra paziņojumā par lietas izskatīšanu rakstveida procesā vērsa atbildētājas uzmanību uz to, ka lietā nav iesniegti pierādījumi, kas apliecinātu viņas iebildumus pret lietai pievienoto atzinumu par nekustamā īpašuma tirgus vērtību, atbildētāja nekādus papildus pierādījumus tiesā nav iesniegusi, līdz ar to savus iebildumus nav pamatojusi.

[9.3.3] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 192.pantu tiesa taisa spriedumu par prasībā noteikto prasības priekšmetu un uz prasībā norādītā pamata,

nepārsniedzot prasījuma robežas, līdz ar to apstākļos, kad /pers. B/ pretprasību nav cēlusi un nekādus pretprasījumus nav izvirzījusi, tiesa nevērtē viņas iebildumus, ka viņa ir piedalījusies strīdus dzīvokļa privatizācijā, ir aizdevusi /pers. C/ naudu privatizācijas sertifikātu iegādei u.tml.

[9.4] Daļēji apmierinot prasību, no atbildētājas saskaņā ar Civilprocesa likuma 41.panta pirmo daļu piespriežami prasītājas samaksātā valsts nodeva proporcionāli tiesas apmierināto prasījumu apmēram 297,46 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 3,20 EUR, kā arī saskaņā ar Civilprocesa likuma 44.panta pirmās daļas 3.punktu, otro daļu piespriežami prasītājas ar lietas vešanu saistītie izdevumi (izdevumi saistībā ar rakstveida pierādījuma iegūšanu) 200 EUR. Kopā no atbildētājas piedzenami prasītājas tiesāšanās izdevumi 500,66 EUR.

Kā izriet no Civilprocesa likuma 43.panta ceturtās daļas, tiesa, ņemot vērā personas mantisko stāvokli, var atbrīvot to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos, bet likums neparedz tiesai tiesības atbrīvot pusi no tiesas izdevumu atlīdzināšanas otrai pusei. Civilprocesa likuma 44.pants nosaka tiesai tiesības noteikt mazāku atlīdzināmo izdevumu advokāta palīdzības samaksai apmēru (panta piektā daļa), bet neparedz tiesības samazināt atlīdzināmos izdevumus sakarā ar rakstveida pierādījumu iegūšanu. Līdz ar to atbildētājai prasītājas tiesāšanās izdevumi ir jāatlīdzina pilnā apmērā.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 204.[1] pantu nosakāms, ka spriedums labprātīgi izpildāms 10 dienu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

R e z o l u t ī v ā d a ļ a

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 432.-434.pantu, 454.panta pirmo, otro daļu, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija

n o s p r i e d a

/pers. A/ prasību pret /pers. B/ par neatņemamās daļas izdošanu no dāvinājuma daļēji apmierināt.

Piedzīt no /pers. B/, personas kods /personas kods/, par labu /pers. A/, personas kods /personas kods/, neatņemamo daļu no dāvinājuma 4 729,21 EUR un tiesāšanās izdevumus 500,66 EUR, kopā 5 229,87 EUR. Minētā naudas summa iemaksājama /pers. A/ bankas kontā Nr/numurs B/.

Noteikt, ka /pers. A/ ir tiesības saņemt no /pers. B/ likumiskos 6 % gadā no piedzītās neatņemamās daļas summas (4 729,21 EUR) par laiku līdz sprieduma izpildei.

Noteikt, ka spriedums labprātīgi izpildāms 10 dienu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Spriedumu var pārsūdzēt kasācijas kārtībā Latvijas Republikas Senātā 30 dienu laikā no sprieduma pasludināšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijā un samaksājot drošības naudu 300 EUR. Drošības nauda iemaksājama Valsts kases kontā Nr.LV83TREL8280010000000, norādot, ka saņēmējs ir Latvijas Republikas Senāts, iemaksas mērķis – drošības nauda par kasācijas sūdzību civillietā Nr.C30630819.

Tiesneses S.Krūmiņa

S.Beļajeva

D.Kantsone